RUSKI INWALID

N°. 174.

NIEDZIELA 29. *Lipca* 1817.

CZYLI

WIADOMOŚĆI WOJENNE.

Zawarcie. Wiadomości kraiowe: s Peterzburga. Królestwo Polskie: z Warszawy. — Wiadomości zagraniczne: Niemcy. Francyia. Angliia. Turcyia. — Post scriptum.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

Ustanowienie Liceum Richelieu w Odessie.

Rapport uczyniony J. C. M. przez Ministra Religii, pełniącego obowiązki Ministra publicznego oświecenia.

(Dalszy ciąg.)

Prawo Bożkie, i poznanie prawd Chrześciiańskich będą w Liceum *Richelieu*, zasadami fundamentalnemi wychowania i edukacyi. — Modły w wyznaczonych godzinach, czytania Pisma Swiętego, nauczania i mowy osoby duchowney, maiącey zaymować się razem wykładem nauki religii, będą nieodmiennie przepisane w całym ciągu edukacyi.

Nauka oyczystego iężyka, ile tylko można, posuniętą zostanie.

Jeografiia i Historya Rossyi, będą pierwszemi obiektami, w które się młódź wprawiać powinna, a następnie te nauki zaymą pierwsze w edukacyi oney mieysce.

Z iężyków starożytnych, do których uczniowie w Liceum przykładać się będą, są Grecki i Łaciński, z żyiących Francuzki, Niemiecki i Włoski. Czytania analityczne klassycznych w tych iężykach autorów smak uczniow wykształcać będą. — Wiadomości dla każdego stanu nieodbicie potrzebne, rozwiiaiąc poięcie uczących się, ubogacą zarazem ich umysły; w naukach zaś wyższego rzędu, prawo uważane pod rozmaitemi względami, zapomniane nie zostanie. Dla tych nakoniec, którzy zechcą w handlowy puścić się zawod, otworzą się sposoby zgłębienia dostatecznego praw morskich, prawa handlowego i ogólnie tego wszystkiego, co tylko przyłożyć się może do uformowania uczonego negocyanta.

Do wykładu nauki handlowéy, iak równie prawodawstwa i ekonomii polityczney, dołączone będą do Liceum dwie Szkoły oddzielne pod nazwaniem Szkół przydatkowych. — W nich ci z uczniów, którzy ukończą w Liceum bieg nauk zwyczaynych, będą mogli poświęcaniem się szczegółowym naukom, wydoskonalić powzięte wychowanie. —

Liceum mieć będzie Szkołę początkową, w którey przez lat cztery dawać się będzie dzieciom nauka elementarna. — Ona wystarczy niepotrzebuiącym nauk klassycznych; chcący zaś nabydź one udadzą się do wyższych klas Licea, lub do Instytutu pedagogicznego który do niego będzie przydany. —

Instytut pedagogiczny ma za przedmiot uformowanie swiatłych i wprawnych nauczycieli, którz

przelewaiąc w drugich nauki, iakie sami w Liceum powzięli, przyłożą się tym sposobem do uświetnienia onego.

Liceum mieć będzie Pensyonaryuszów 120. Instytut pedagogiczny uczniów 24; nadto w klassach wyższych Licea oddzielnych od pensyonu około 250 młodzieńców, z rodziców mniey maiętnych, odbiorą niepłatnie, od iednych Professorów, i też samą co Pensyonarusze, naukę.

Ażeby temu zakładowi upewnić wszystkie starania, oycowskiey pieczy, Administracya onego powierzy się Radzie, prezydowaney od Gubernatora Odessy, i złożoney ze 4 członków wybranych pomiędzy Oyców familii lub opiekunow, których dzieci albo pupille, w liczbie Pensyonaryuszów Licea będą.

Tak blisko 400 młodzieży wezmą w Liceum *Richelieu* edukacyą, która w rozmaitych na przyszłość życia położeniach, uczyni z nich użytecznych społeczności członków

Edukacya w Liceum trwać będzie lat dziesięć, a w Szkołach przydatkowych bieg nauk dwa lata.

Niech mi się godzi tutay wynurzyć z nadzieią iaką powziąłem. — Smiem wierzyć że to ustanowienie, przy pomocy naywyższego, który wspiera i błogosławi, wszystkie dobre zamiary, stanie się iednym z nayużytecznieyszych pomników, szczęśliwego panowania W. C. M. i do mienia miasta Odessy, nowego doda blasku.

Zasady urządzenia Liceum iak równie sposoby uskutecznienia onego, były iuż podane od rozpoznania Komitetu Ministrów, który potwierdziwszy one, uczynił rapport W. C. M. — Dla tego stosownie do upoważnienia W. C. M. dołączam tutay szczegóły proiektu urządzenia Liceum *Richelieu*, i z niém połączonych Instytutów, biorąc śmiałość proszenia W. C. M. o naywyższe do exekucyi takowego planu, roskazy.

Na oryginale własną J. C. M. ręką podpisano: Potwierdza się. ALEXANDER.

St. Peterzburg, 2. Maia 1817.

(Dokończenie późniey.)

Królestwo Polskie.

Z Warszawy, 19. *Lipca.*

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

My z Bożey Łaski
ALEXANDER I.
Cesarz Wszech Rossyi, Król Polski,
etc. etc. etc.

Lubo dla umorzenia zatargów pomiędzy właścicielami ziemskiemi a duchowieństwem, z powodu dziesięcin wytycznych, wydaliśmy pod dniem $\frac{6}{18}$ Marca r. b. postanowienie przepisuiące prawidla ich zamiany; gdy iednak doniesioném Nam zostało, iż oprócz dziesięcin tego rodzaiu przez duchownych pobieranych, są iescze inne, lub należące do Skarbu Naszego, lub przez dziedziców, którzy dawniey ugody pieniężne z duchownemi poczyniwszy, wstąpili w prawa niegdyś kościołom Parafiialnym służące, od włościan wytykane;

Chcąc w powszechności sprawiedliwość ogólną zachować rolnikom; po wysłuchaniu ogólnego zgromadzenia Rady Stanu, postanowiliśmy i stanowiemy.

Artykuł 1. Artykuł dwunasty postanowienia Naszego z dnia $\frac{6}{8}$ Marca r. b. względem układu o dziesięciny wytyczne w dobrach Naszych Korony, Narodowych i Skarbowi powróconych, zastosowanym będzie, począwszy od 1go Stycznia 1818 do tych dziesięcin, które są własnością Skarbową.

Art. 2. Układy o te dziesięciny, podług prawideł wspomnioném postanowieniem przepisanych, maią bydź uskutecznione przez Kommissarzów, z których ieden od Kommissyi Spraw Wewnętrznych i Policyi, drugi od Kommissyi Przychodów i Skarbu, wyznaczonemi będą.

Art. 3. We wsiach, w których dziedzice wstąpiwszy w prawa kościoła Parafiialnego, od gromad dziesięcinę wytyczną pobieraią, opłacaiąc pieniężną ilość kościołowi, ta ilość pieniężna w proporcyi wysiewów, między dwór i gromady ma dydź podzielona. Gromada część na nią przypadaiącą odtąd kościołowi lub Skarbowi, komu należy, opłacać będzie, a od dawania dziesięciny wytyczney wolną zostanie.

Art. 4. W tym celu, Kommissyia Spraw Wewnętrznych i Policyi poleci Kommissyiom Woiewódzkim, aby powzięły wiadomości o wsiach, których gromady obowiązkowi oddawania dziesięcin wytycznych dworowi podlegaią, i niezwłocznie tam Kommissarzów do uskutecznienia powyższego artykułu 3go zesłały.

Art. 5. Wykonanie ninieyszego postanowienia, które w Dzienniku Praw chcemy mieć umieszczoném, Kommissyiom Spraw Wewnętrznych i Policyi, tudzież Przychodów i Skarbu polecamy.

Dan w *Peterzburgu* dnia $\frac{13}{25}$ Czerwca 1817.

(Podpisano) ALEXANDER.
Przez Cesarza i Króla
(L. S.) Minister Sekretarz Stanu
Jg. Sobolewski.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

N i e m c y.

Z Lauterberga, 12. *Lipca.*

Przed kilku iescze dniami serca nasze były napełnione miłem uczuciem na widok żyżnych pól okrytych buynemi kłosy, i ogrodów, w których się uginały drzewa pod ciężarem owoców. Zbliżaiące się żniwo zakończyc miało cierpienia zgłodniałego ludu i wrócić dawną krainie naszey pomyślność. — Lecz iak są niepewne śmiertelnych nadzieie, iak chybna ich pewność zabespieczaiąca się na oczewistych nawet dowodach. Dzień wczorayszy zakończył roskoszne w myslach i sercach naszy uczucia, gęste i ciemne chmury naniosły i nam klęski, które pierwiey iescze spotkały *Pölde*, *Herzberg* i *Schuridalis*. O czwartey po południu dzień iasny zamienił się w ciemną i okropną noc, rozszedł się w cichey i spokoyney dolinie naszey łoskot strasznych piorunów, wypadł podwakroć straszliwy grad, który wybiiaiąc okna, odbierał życie na polu będącemu ptastwu i mnieyszemu nawet bydłu, ogołocił pola ze zboża, ogrody z owoców łąki s trawy a lasy z liści i gałęzi. Nastąpiona po nim powódź przyczyniona gwałtownym kilka godzin padaiącym deszczem, dokonała spustoszenia okolic naszych; wiele nawet wiosek sąsiedzkich podobnychże klęsk stały się ofiarą. Oycowska troskliwość Rządu przedsięwzięła niektóre środki do ulżenia losu naszego, roskazuiąc aby częścią bez płatnie, częścią za mierną cenę rozdano mieszkańcom wioski naszey 254 miary żyta. Mamy nadzieię, że i naprzyszłość będzie miał o nas troskliwość, iego ręka będzie się starać zatrzeć ile podobno ślady nieszczęść naszych, któremi podobało się sprawiedliwey Opatrzności nas nawiedzić.

F r a n c y i a.

S Paryża, 17. *Lipca.*

Pozawczora Król bawił całą godzinę s Xięciem *Berry* w Elizeum Burbonów. Zal Xiążęcia znalazł co kolwiek ulgi w pocieszaiących i oycowskich rozmowach dobrego i mądrego Króla, który przyczułych rozmowach niemógł się wstrzymać od łez, te, mieszaiąc się ze łzami Xięcia po stracie pierworodney córki, przyniosły ulgę obydwóm sercom.

Buletyn ogłoszony wczorayszego wieczora donosi, iż Xiężna *Berry* spokoynie noc przepędziła i dzień także.

Zwłoki zmarłey Xiężniczki po nabalsamowaniu postawiono w karecie Xięcia Berry o godzinie 9 w wieczor i przy pochodniach przeniesiono do kościoła S. Dyonizyusza. Wielu Oficerów od Dworu Xięcia towarzyszyły temu smutnemu obrzędowi w osobnych poiazdach. Oddziały korpusu Gwardyi pod dowodztwem *Monsieur* będącey, Huzarowie i Kirasierowie Gwardyi poprzedzały i kończyły tę żałobną pompę. Dzisiay odbywaią się w Bazylice S. Dyonizyusza pogrzebowe obrzędy i msza wielka żałobna za duszę zmarłey Xiężniczki, po czem zwłoki iey będą złożone w grobie Królów.

— Dnia wczorayszego Król prezydował w Radzie Ministrów, która trwała do piątey po południu.

— Czekaią tu Xięcia Wellingtona w końcu tego tygodnia.

A n g l i a.

Z Londynu, 18. *Lipca.*

Dokończenie obchodu zawarcia Parlamentu.

Kiedy mówca w izbie Parów zakończył swą mowę do Xięcia Regenta (*) i podał Lordowi Kanclerzowi bill, potrzebuiący potwierdzenia Królewskiego. — Xiąże Regent w odpowiedzi swoiey oświadczył zadowolnienie swoie, na iakie trudy i starania członków zasługuią.

Mówa Xięcia Regenta zakończona była w te słowa:

Milordowie i Mści Panowie!

«Srodki przedsięwzięte na początku posiedzenia w celu dania biegu nowey śrebrney monecie, wykonane były sposobem sprawuiącym powszechne zadowolnienie; a dla dopełnienia systematu potwierdzonego przez Parlament, bito dla użytku publicznego monetę złotą pod nowem nazwaniem.»

«Nieprzestaię odbierać od mocarstw Europy naymocnieyszych upewnień o chęci utrzymania s kraiem naszym przyiacielskich stosunków, i wspolnego dażęnia do zgody powszechney.»

«Nadzieia obfitych żniwów w większey części mocarstw lądowych, daie wiel^l^ i powod do ukontentowania. Łaskawe rozrządzenie Opatrzności nie uchybi ułagodzić przynaymniey ieżeli nieoddali zupełnie klęski niedostatku, która tylu narodom Europy dała się czuć tak dotkliwie w ciągu roku ostatniego; i ia podchlebiam sobie, iż możemy się spodziewać pożytecznieyszych stosunków handlowych tak w tych iak i innych kraiach.»

«Przy ninieyszem oddaleniu się waszem w różne prowincyie Królestwa, wkładam na was obowiązek, abyście wszelkich dołożyli usilności w przeszkadzaniu złośliwym, pobudzaiącym do zamieszek i buntów klassę niższą pospólstwa; a starali się wmawiać

(*) Część tey mówy iest w numerze przeszłym pisma naszego.

tey ostatniey, iż duch zgody i posłuszeństwa prawom, rownie iest potrzebnym do ich pomyślności każdego z osobna, iak użytecznym i koniecznym do powszechnego szczęścia. »

— Kiedy Xiąże Regent przestał mowić, Lord Kanclerz z roskazu J. K. M. oświadczył, iż Parlament odłożony iest do dnia 26. Sierpnia.

— Xiąże Regent miał na sobie mundur błękitny ze złotem i wszystkie ordery. O godzinie 2 wsiadł do poiazdu swoiego. Xiąże *Montroze* w charakterze wielkiego Koniuszego, i Vice-Hrabia *Lahe* Wielki Szambelan, siedli także do karety Xięcia Regenta, za którą postępowały iescze trzy karety każda zaprzężona sześcią końmi. Orszak ten cały wolnym krokiem udał się przez ogrod *St. James.* Wszystkie okna w domach na ulicy *Palamentowey* zaymowały Damy ustroione w suknie galowe, które podobnie iak i cały narod powitały Xięcia oznakami nayżywszego ukontentowania. Też same okrzyki radości dały się słyszeć kiedy J. K. M. wysiadł s poiazdu przy weyściu do sali Parlamentowey. Muzyka pierwszego regimentu gwardyi pieszey powitała go graiąc Hymn *God save the King.*

Xiąże wszedł do Izby ogodzinie pół do trzeciey, przybycie iego ogłoszone zostało wystrzałem z dział umiesczonych nad brzegiem *Lambeth.* W Izbie znaydowała się wielka liczba dam wswietnym ubiorze, między innemi znaydowała się Xiężna *Kumberlandska.*

Xiąże Regent bawił na sali połgodziny, wyiazd iego był także ogłoszony przez wystrzały zdział. Orszak znowu naycichszym krokiem udał się ku pałacowi i przybył tam pół do czwartey. Xiąże Jmść przyięty był przy wysiadaniu i przez całą drogę przez okrzyki nayżywszey radości.

— W głowie Pana *Ponsonby*, która po śmierci iego otworzono, znaleziono na mozgach sześć uncyi krwi wyciekłey z naczyń przyzwoitych i iuż zsiadłey. Rzecz iest dziwna, iż mógł żyć tak długo maiąc tak wielki ciężar na naydelikatnieyszey części ciała iaką iest mózg.

TURCYA.

Z Sztambułu. Sułtan okazał nieoboiętną chęć skończenia po przyiacielsku wszelkich zatargów istnieiących między Portą Ottomańską i Rossyią. Zdaie się, iż wpływ tylko władzy Wielkiego Wezyra na inne członki Ministerstwa był przyczyną tak długiey przewłóki tey sprawy. Zdanie takowe potwierdza się iescze przez wzgląd na reskrypt, iaki Monarcha Ottomański z swoiey własney woli bez żadney perswazyi i rady wydał rzeczonemu Wezyrowi pod datą 3. Marca:

« Po mimo częste i długie sledzenia i rozbierania iakie następowały s przyczyny podaney noty przez posła Rossyyskiego, protokoł posiedzeń waszych iescze *Nam* niebył przedstawiony. Czterdzieście iuż dni mineło od daty wzięcia pod rozwagę tey sprawy. Czemuż to dotąd nic w tym względzie niepostanowiono? To ociąganie się i zwłoka przekonywa *Nas*, iż narady wasze maią za przedmiot rzeczy w cale nieważne i nieużyteczne. Czyliż czekacie tego, aby Poseł Rossyyski straciwszy cierpliwość począł wam grozić? Jeżeli rozumiecie, że woyna iest nieuchronną, myślcież o sposobach iey prowadzenia, wystawcie *Nam* przed oczy, sprawiedliwe przyczyny tey woyny, i naturę środków, których użyiecie. Lecz ieżeli przeciwnie czas i okoliczności niepozwalaią nam iey przedsięwziąć, spieszcie się uprzedzić nieukontentowanie Ministra Rossyyskiego przez odpowiedz zadowolniaiącą. »

Latwo iest wystawić sobie iaki skutek sprawił takowy reskrypt na członkach Dywanu. Rozważania iakie nastąpiły po nim, dały powod nastania drugiemu, brzmiącemu w te słowa:

« Ponieważ Ministrowie moi, rozważywszy dobrze stan rzeczy, osądzili za rzecz słuszną odrzucenie wszelkiey mysli o woynie. A tak obieraiac naychwalebnieysze środki, to iest kończenia wszelkich nieporozumień przez ugodę, rzeczą iest konieczną rospoczęcie słównych układów, oraz wręczenie Posłowi Rossyyskiemu napismie noty, względem takowych przedsięwzięć. Nato zaś szczególna ma się obrócić uwaga, aby ta nota była napisaną iasno i zrozumiale, niezaś tak iak pierwsza, która żadnego niemiała zwiąsku i porządku. Trzeba przekonać Rossyią, iż zamiarem i życzeniem iest naszem, kończyć po przyiacielsku. »

Taka odezwa Sułtana była znakiem niełaski dla stronników woyny w Ministerstwie. Wielki Wezyr otrzymał mocne napomnienie. Reis-Effendi utracił stopień, oddano go Dianib-Effendi, który iuż kilkakroć zaymował to ważne mieysce.

P. S. Mamy honor donieść czytelnikom naszym tu mieszkaiącym w stolicy, iż pismo nasze od pierwszego dnia następuiącego miesiąca Sierpnia, będzie się drukować w drukarni woienney, znayduiącey się *na Sienney.*